

Tato analýza vznikla v rámci projektu „Komunitní plán sociálních služeb statutárního města Mladá Boleslav na období 2014-2018“, který je podpořen z Evropského sociálního fondu prostřednictvím operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR.

ANALÝZA POTŘEB CÍLOVÉ SKUPINY OSOBY OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM A NACHÁZEJÍCÍ SE V NEPŘÍZNIVÉ SITUACI

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA ZE SOCIOLOGICKÉHO ŠETŘENÍ

Mgr. Petra Dobiášová

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Obsah

1.	INFORMACE O ŠETŘENÍ.....	3
1.1.	Kontext a cíle realizovaného šetření.....	3
1.2.	Cíle realizovaného šetření	3
1.3.	Základní informace o cílové skupině.....	3
1.4.	Metoda šetření	3
1.5.	Základní informace o zúčastněných respondentech	4
2.	DETAILNÍ ANALÝZA	6
2.1.	VYUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB A SLUŽEB NÁVAZNÝCH Z POHLEDU ŠETŘENÍ.....	6
2.2.	ANALÝZA POTŘEB CÍLOVÉ SKUPINY	9
2.2.1.	Potřeby v oblasti osobních financí.....	9
2.2.2.	Potřeby v oblasti uplatnění se na pracovním trhu	10
2.2.3.	Potřeby v oblasti podpory a poradenství	12
2.2.4.	Potřeby v oblasti bydlení	13
2.2.5.	Potřeby v oblasti výchovy a vzdělávání dětí z rizikových rodin	15
2.2.6.	Specifické potřeby cizinců	19
2.2.7.	Specifické potřeby osob bez přístřeší.....	21
2.2.8.	Specifické potřeby osob s psychiatrickou diagnózou	22
2.2.9.	Specifické potřeby osob z romského etnika	22
2.3.	INFORMOVANOST	24
3.	DOPORUČENÍ PRIORITYNÍCH OBLASTÍ.....	26

1. INFORMACE O ŠETŘENÍ

1.1. Kontext a cíle realizovaného šetření

Výzkum potřeb osob sociálně vyloučených a osob sociálním vyloučením ohrožených ve vazbě k řešení jejich těžkých životních situací je navržen jako součást aktualizace komunitního plánu sociálních služeb města Mladá Boleslav. Plánování sociálních služeb pro občany Mladé Boleslavi vychází z předpokladu, že mají-li být sociální služby pro občany efektivní, je zapotřebí vycházet ze samotné potřeby existujících služeb a případně identifikovat služby nové, které pro občany města nejsou v současné době dostupné, ale jejich potřeba je danou skupinou obyvatel pocíťována.

1.2. Cíle realizovaného šetření

Cílem zpracování tohoto dokumentu je zejména:

- získat informace popisující problémy cílových skupin;
- získat informace o současné nabídce služeb pro jednotlivé sociální skupiny;
- identifikovat chybějící formy potřebné pomoci, péče a podpory.

1.3. Základní informace o cílové skupině

Cílová skupina osob sociálně vyloučených a osob tímto vyloučením ohrožených je velmi různorodá. V rámci našeho šetření jsme definovali několik podskupin, které se však mezi sebou vzájemně prolínaly, stejně tak jako se prolínaly jejich problémy a potřeby.

Jednalo se o:

- osoby bez přístřeší (případně osoby ohrožené ztrátou bydlení);
- osoby žijící v sociálně vyloučených komunitách, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy;
- osoby ohrožené závislostí nebo závislé na návykových látkách (drogy, alkohol, gambling atd.);
- osoby opouštějící ústavní zařízení výkonu trestu;
- etnické menšiny;
- cizince.

1.4. Metoda šetření

V rámci šetření byla použita výzkumná metoda individuálního hloubkového rozhovoru, která patří mezi nejzákladnější metody kvalitativního sociologického výzkumu. Jedná se

o moderátorem řízený rozhovor, jehož cílem je do hlubší míry zjistit názory respondenta, jeho problémy a jeho postoje k určitým životním situacím.

V rámci první části šetření byly realizovány individuální hloubkové rozhovory s „experty“, tedy s odborníky na danou problematiku. Oslovili jsme zaměstnance odboru sociálních věcí a zástupce z řad poskytovatelů služeb pro sledovanou cílovou skupinu. Rozhovory byly vedeny sociology odpovědnými za realizaci šetření podle klientem předem schváleného polostrukturovaného dotazníku.

Následně byli z řad zaměstnanců odboru sociálních věcí vyškoleni tazatelé, kteří realizovali individuální hloubkové rozhovory se zástupci cílové skupiny.

Dotazování probíhalo v červnu 2013.

Závěrečná analýza je pro dokreslení situace doplněna citacemi zúčastněných respondentů.

1.5. Základní informace o zúčastněných respondentech

V první fázi jsme oslovili 12 zástupců zaměstnanců Magistrátu města Mladá Boleslav a poskytovatelů služeb pro danou cílovou skupinu.

Tabulka č. 1: Specifikace respondentů – zástupci z řad odborníků (expertů)

	Specifikace experta
1.	Zaměstnanec Úřadu práce, Mladá Boleslav
2.	Zaměstnanec Městské policie, Mladá Boleslav
3.	Zaměstnanec odboru sociálních věcí
4.	Zaměstnanec odboru sociálních věcí
5.	Zaměstnanec odboru sociálních věcí
6.	Zaměstnanec odboru sociálních věcí
7.	Zaměstnanec odboru sociálních věcí
8.	Zaměstnanec Psychiatrické léčebny Kosmonosy
9.	Zástupce poskytovatele sociálních služeb – sociální poradenství
10.	Zástupce poskytovatele sociálních služeb – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež
11.	Zástupce poskytovatele návazných služeb pro děti a mládež
12.	Zástupce poskytovatele návazných služeb pro děti a mládež

V druhé fázi šetření jsme prostřednictvím vyškolených tazatelů oslovili 21 respondentů, zástupců sledované skupiny osob.

Tabulka č. 2: Specifikace respondentů – zástupci sledované cílové skupiny

	Pohlaví	Podskupina šetření	Bližší specifikace
1.	Muž	Osoby bez přístřeší.	S přítelkyní žije ve stanu.
2.	Muž	Osoby bez přístřeší.	Klient sociální služby noclehárna.
3.	Muž	Osoby bez přístřeší.	Klient sociální služby noclehárna. Starobní důchodce
4.	Muž	Osoby bez přístřeší.	Obyvatel squatu.
5.	Muž	Osoby bez přístřeší.	Bývalý klient sociální služby Střediska Naděje, v době dotazování byl týden ubytovaný na ubytovně.
6.	Muž	Osoby bez přístřeší. Osoby ohrožené závislostmi.	Muž žije na ulici. Přespává v podchodu.
7.	Muž	Osoby bez přístřeší. Osoby závislé na návykových látkách.	Obyvatel squatu.
8.	Žena	Osoby bez přístřeší.	Žena žije po známých a příbuzných.
9.	Žena	Osoby ohrožené ztrátou bydlení. Etnická menšina.	Žena žije na ubytovně, klientka sociální služby denní centrum Naděje.
10.	Žena	Osoby ohrožené ztrátou bydlení.	Klientka sociální služby azylové domy
11.	Muž	Osoby po opuštění zařízení výkonu trestu.	
12.	Žena	Osoby ohrožené ztrátou bydlení.	Rodina bez finančních prostředků.
13.	Muž	Osoby žijící v sociálně vyloučené lokalitě.	Klient sociální služby nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.
14.	Muž	Osoby žijící v sociálně vyloučené lokalitě.	Klient sociální služby nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.
15.	Žena	Osoby žijící v sociálně vyloučené lokalitě. Etnická menšina.	Klient sociální služby nízkoprahové zařízení pro děti a mládež.
16.	Žena	Osoby žijící v sociálně vyloučené lokalitě. Etnická menšina.	
17.	Muž	Etnická menšina.	
18.	Muž	Cizinci.	
19.	Muž	Cizinci.	
20.	Muž	Cizinci.	
21.	Žena	Osoby ohrožené ztrátou bydlení.	Žena ohrožená domácím násilím.

Společným znakem pro sledované osoby byla kumulace sociálních problémů, které se objevovaly zpravidla v těchto oblastech: chybějící či narušené rodinné vazby, chybějící okruh sociálně začleněných přátel, chybějící či narušené vazby na trh práce, chybějící či narušené bytové zázemí. Ve většině případů se jednalo o osoby v hmotné nouzi, výjimky činili pouze někteří respondenti z řad cizinců.

Šetření se zúčastnilo celkem 33 respondentů.

2. DETAILNÍ ANALÝZA

2.1. VYUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB A SLUŽEB NÁVAZNÝCH Z POHLEDU ŠETŘENÍ

Služby, se kterými účastníci šetření měli zkušenosti, se odvíjely od jejich konkrétní životní situace.

OSOBY BEZ PŘÍSTŘEŠÍ, PŘÍPADNĚ OSOBY OHROŽENÉ ZTRÁTOU BYDLENÍ

Osoby bez přístřeší měly ve většině případů zkušenosti se sociálními službami Střediska Naděje Mladá Boleslav, v případě potřeby využívaly denní centrum či noclehárnu.

„Naději jsem využíval 3 roky, především z důvodu, že je to jediná služba tady. Využíval jsem nocleh, hygienu, sociální poradenství a někdy šatník. V současné době využívám pouze potravinovou pomoc a sociální poradenství.“ (Respondent č. 5)

Služby denního centra pomáhají osobám bez přístřeší dodržovat základní hygienu, částečně jim zajišťují stravu, poskytují základní ošacení.

„Denní centrum v Naději využívám. Naděje pomáhá s ošacením, hygienou, stravou....“ (Respondent č. 2)

„O víkendu si v Naději vařím a peru ...“ (Respondent č. 4)

„Do Naděje chodím pro potravinovou pomoc, čerpám všechny dávky z úřadu práce. Nevím v současné době o nikom, kdo by mi jinak mohl pomoci.“ (Respondent č. 5)

Denní centrum Střediska Naděje je také místo, kde klienti mohou trávit svůj volný čas.

„Když se člověk nudí, může si v Naději třeba zahrát společenskou hru a tak ...“ (Respondent č. 2)

„Buď na ubytovně vařím oběd, nebo jdeme s přítelem do Naděje, tam se tak hodinu zdržíme, popovídáme si, setkáme se s ostatními klienty.“ (Respondentka č. 9)

Středisko Naděje dále své klienty podporuje v získání zaměstnání.

„Naděje mi také pomohla najít práci.“ (Respondent č. 2)

V noclehárně Střediska Naděje pak mohou osoby bez přístřeší přespát.

„Každý den v Naději přespávám. Využívám ji proto, že je poblíž mému okolí.“ (Respondent č. 2)

„V současné době bydlím na ubytovně, o noclehárně vím, v případě zhoršení situace bych opět využíval noclehárnu Naděje.“ (Respondent č. 5)

O tuto službu je z pochopitelných důvodů zájem především v zimních měsících.

„Služby Naděje pro své klienty využívám především v mrazech. Často mně věznice přímo kontaktuje a informuje mne o propuštění klienta, já zajistím v zimě místo na Naději. Umísťuji tam tak 6 klientů za rok.“ (Expert č. 7)

V zimních měsících se stává, že je kapacita noclehárny v Mladé Boleslavi nedostatečná.

„Noclehárna v Naději je často v zimě plná....“ (Respondent č. 6)

Pokud oslovení nedisponovali dostatečným množstvím finančních prostředků na obě sociální služby Střediska Naděje, preferovali sociální službu denní centrum před možností přespání v noclehárně.

„Dříve mi na noclehárnu nestačily peníze. Tak jsme spali venku a chodili tam jen přes den... Jinde bychom si nemohli celý den posedět, uvařit...“ (Respondentka č. 9)

Se službami Střediska Naděje deklarovali oslovení respondenti spokojenost.

„Se službami jsem spokojen, kvalita služeb mi vyhovuje, jídlo mám dvakrát denně, to stačí.“ (Respondent č. 2)

„Jsem v Naději, jsem spokojený... Jsem zde už druhý měsíc, hrozně se mi tu líbí, využívám jídlo a noclehy, hygienu, ošacení. Nocleh je výborný, nic bych neměnil, je to tu krásné... Je tu všechno.“ (Respondent č. 3)

Někteří však přiznávali, že nejsou ochotni akceptovat podmínky, které jsou třeba při využívání sociálních služeb Střediska Naděje plnit.

„V Naději jsem byl třikrát, odradilo mne, že je to tam jako ve vězení. Je tam večerka, nemůžu si dát ani pivo... Naděje mne odradila tím svým řádem.“ (Respondent č. 1)

„Šel bych raději do ubytovny, ne do Naděje, nelíbí se mi režim, který je třeba dodržovat...“ (Respondent č. 4)

„Do noclehárny nemůžu, nevím, co bych dělal se psem...“ (Respondent č. 6)

Osoby ohrožené ztrátou bydlení využívají také ubytování na ubytovnách ve městě. V některých případech byly tyto ubytovny pro klienty finančně dostupnější než pobytové sociální služby.

„Když jsem využíval noclehárnu Naděje, platil jsem tam 2.100,- za měsíc a měl jsem dávku 3.410,- Kč. Nyní jsem na ubytovně, tu celou platí úřad práce.“ (Respondent č. 5)

V souvislosti s nastaveným systémem sociálních dávek je také pro mnoho obyvatel ubytoven velmi těžké získat jinou formu bydlení.

„Ubytovny drží lidi v začarovaném kruhu, naše klientka v hmotné nouzi, samoživitelka s více dětmi, která před odchodem na mateřskou dovolenou běžně pracovala, se přestěhovala z ubytovny do soukromého bydlení a najednou dostávala na dávkách mnohem méně peněz, dostala se do dluhů a musela zpět na ubytovnu. Tam platí 9.500,- Kč a na bydlení dostává měsíčně 8.900,- Kč jako dávku od úřadu práce.“ (Expert č. 9)

OSOBY ZÁVISLÉ NA NÁVYKOVÝCH LÁTKÁCH, PŘÍPADNĚ TOUTO ZÁVISLOSTÍ OHROŽENÉ

Osoby závislé na návykových látkách se často vyskytovaly mezi osobami bez přístřeší, vedle služeb Střediska Naděje pak využívaly služby mladoboleslavského K-centra.

„V současné době mi v něčem pomáhá K-centrum, v něčem Naděje.“ (Respondent č. 4)

„Do K-centra chodím něco přes rok, dostávám tam informace, můžu se umýt, najíst.“ (Respondent č. 4)

„Věci si řeším sám, s dluhy mi pak pomáhali v K-centru.“ (Respondent č. 6)

ETNICKÉ MENŠINY A OSOBY ŽIJÍCÍ V SOCIÁLNĚ VYLOUČENÝCH KOMUNITÁCH, KTERÉ VEDOU RIZIKOVÝ ZPŮSOB ŽIVOTA NEBO JSOU TÍMTO ZPŮSOBEM ŽIVOTA OHROŽENY

V Mladé Boleslavi poradenské služby pro sledovanou cílovou skupinu poskytují 2 organizace. Jedná se o občanské sdružení Jekhetami Luna a Poradnu pro občanství, občanská a lidská práva.

„Funguje zde Jekhetani Luma, je to organizace, která pomáhá. Pokud potřebujeme pomoc s romskou rodinou, obracíme se na ně, často nám s kontaktem pomůžou.“ (Expert č. 6)

„Pak je tady také Poradna pro občanství, občanská a lidská práva. Ta tady nyní začíná s projektem na podporu zaměstnanosti.“ (Expert č. 6)

Některé děti ze sledovaných rodin pak využívají nízkoprahové zařízení.

„V Mladé Boleslavi existuje nízkoprahový klub Činžák, kam chodí převážně romské děti.“ (Expert č. 5)

„Činžák mi pomohl se školou i s prací.“ (Respondentka č. 16)

CIZINCI

V Mladé Boleslavi své služby pro osoby cizích národností nabízí pobočka Centra pro integraci cizinců.

„Pomáhá nám poradna Centra pro integraci cizinců, ale jezdí jen jednou týdně. Pomohlo by, kdyby tady byl někdo pro nás každý den. Na úřadech moc nerozumím, proto využívám jejich doprovod.“ (Respondent č. 19)

2.2. ANALÝZA POTŘEB CÍLOVÉ SKUPINY

V rámci popisu potřeb jsme se opírali o postřehy zástupců cílových skupin a o názory odborníků, které jsme pro lepší orientaci vždy graficky oddělili.

Následující kapitoly tak shrnují podněty, které byly zmiňovány v průběhu našeho šetření. Tato rekapitulace je určena k další diskusi, nejedná se o obecné závěry.

2.2.1. Potřeby v oblasti osobních financí

Popis problémů z pohledu oslovených zástupců cílové skupiny

Všichni námi oslovení respondenti z řad zástupců cílové skupiny vykazovali finanční problémy. Jejich příjmy se převážně pohybovaly kolem životního minima a často byly postavené pouze na sociálních dávkách. Tato nepříznivá finanční situace byla ovlivněná především dlouhodobou nezaměstnaností a nízkou finanční gramotností.

Sledovaní jedinci se často dostávali do problémů díky svému vysokému zadlužení.

„Musím si najít práci, abych vydělal na exekuce. Hodně jsem si popůjčoval.“ (Respondent č. 11)

„Potřeboval bych práci, příjmy mám malé, mám dluhy, půjčky....“ (Respondent č. 6)

„Snažím se řešit dluhy, srovnat si život, zajistit si bydlení.“ (Respondentka č. 10)

Exekuce či nesplacené půjčky respondenti řeší až v momentě, kdy se na ně obrátí soud či exekutor. Dopisy, které slouží jako informativní, pouze „zakládají“. Někdy z důvodu, že opravdu textu nerozumí, někdy proto, že danou záležitost odkládají a nechtějí ji řešit.

„Výdaje mám, tento měsíc za čtyři mobily, které jsem vždy ztratil. Další výdaje jsou za nocleh a za jídlo. Dluhy mám za paušály, zatím to nesplácím, ještě to není u exekutora. Chodím do Naděje, kde využívám sociální poradenství, v Naději také mohu využívat finanční poradenství, ale to zatím nehoří, nechci to zatím řešit.“ (Respondent č. 2)

Někteří respondenti nevěděli, jak své finanční problémy řešit, na koho se obrátit, případně se za svou situaci styděli.

„Pořád mi rostou dluhy, ale nemůžu je řešit, nevím jak....“ (Respondent č. 6)

„Chtěla bych zlepšit svou bytovou situaci, ale mnohem horší je to ještě s finanční situací. Jsem bez peněz, musela jsem zaplatit exekutorovi za manželův dluh. Potřebovala bych poradit, jak dluhy za manžela už neplatit, ale stydím se jít do nějaké poradny.“ (Respondentka č. 12)

Názory odborníků

Klienti sociálních služeb se se svými finančními problémy velmi často obrací na sociální pracovníky, je důležité, aby jim tito pracovníci uměli poradit.

„Hlavní problémy našich klientů jsou dluhy. Je třeba, abychom se v této problematice alespoň částečně uměli orientovat.“ (Expert č. 8)

„Naši klienti se na nás obrací především s dluhovou problematikou, častým a velkým problémem jsou pak exekuce.... Naši klienti to jsou: dluhy, bydlení a hledání práce.“ (Expert č. 9)

Sociální pracovníci pokládají dále za nutnou osvětu, která by lidi motivovala řešit své finanční problémy dříve, než se ocitnou v kritickém, mnohdy neřešitelném, stadiu nekončících dluhů.

„Klient se na nás často obrátí až v momentě, kdy s problémem nic neuděláme, kdy už o vše přijde a octne se na ulici.“ (Expert č. 7)

Sledované osoby vykazují velmi nízkou finanční gramotnost, která může být zneužívána některými finančními společnostmi, které nabízí „výhodné“ půjčky. I v tomto případě sehrává osvěta důležitou roli.

„Tito lidé nemají svou negramotnost ani svou zadluženost zapsanou v občance, ti, kteří jim půjčují, neřeší jejich situaci a to, že na splátky mít nebudou.“ (Expert č. 3)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Dostupná pomoc při postupném vyrovnávání osobního a rodinného rozpočtu, pomoc při finančním plánování.**
- **Dostupná pomoc s problematikou zadlužení a exekucí. Pomoc se zajištěním splátkových kalendářů s reálnou perspektivou splácení dluhů.**
- **Dostupná pomoc s porozuměním textu úředních dokumentů a písemných smluv.**
- **Zajištění proškolení sociálních pracovníků v oblasti finančního poradenství a dluhové problematiky.**
- **Podpora vzdělávacích programů ve finanční oblasti cílených na ohroženou skupinu osob (osoby s nízkým vzděláním, osoby ze sociálně vyloučených lokalit apod.)**

2.2.2. Potřeby v oblasti uplatnění se na pracovním trhu

Popis problémů z pohledu oslovených zástupců cílové skupiny

Získat práci a práci si udržet byl jeden z nejzákladnějších problémů, který námi oslovení respondenti řešili. Sami respondenti si často uvědomovali, že právě uplatnění se na pracovním trhu je prvním krokem k řešení dané životní situace a k opětovnému začlenění se do společnosti.

„Asi by mi pomohla nějaká práce od města, pravidelná, třeba jen na pár hodin.“ (Respondent č. 6)

Handicapem našich respondentů bylo především nízké vzdělání a tím tedy i nízká kvalifikace a nekonkurenceschopnost na trhu práce. Pro respondenty je tak vzhledem k jejich nízkému vzdělání, k jejich pracovním zkušenostem, problematické minulosti a třeba i k jejich možnostem, které mají k vyhledávání volných pracovních míst k dispozici, velmi složité si práci najít.

„Mám zájem o práci, ale zatím mi nic nevychází. Chodím se ptát po firmách.“ (Respondent č. 2)
„Potřebovala bych práci, nejlépe nějaký úklid. Ptala jsem se po hotelech, ale nikde jsem nebyla přijata.“ (Respondentka č. 9)

Jednalo se často také o osoby dlouhodobě nezaměstnané, které ve většině případů již ztratily jakékoli pracovní návyky.

„Nevydržím v žádné práci, potřebuji vyřešit spoustu věcí, ale někdy nevím jak.“ (Respondentka č. 8)

Jak již bylo uvedeno, šanci uplatnění se na pracovním trhu ovlivňuje také samotná orientace na tomto trhu. Při hledání práce hrají stále důležitější roli moderní technologie. Lidé, kteří nemají přístup na internet, těžko získávají aktuální informace o volných pracovních místech.

„Dvakrát do měsíce obejdu vývěsky v supermarketu, tak často se mění. Hledám nabídky na opravárenské práce.“ (Respondent č. 5)

Mnoho dlouhodobě nezaměstnaných z řad zástupců sledované cílové skupiny se tak snaží přivydělat si příležitostnými pracemi, tzv. „načerno“.

„Peníze vydělávám sběrem železa.“ (Respondent č. 4)

Názory odborníků

I námi oslovení odborníci jako velký problém zmiňovali to, že osobám sociálně vyloučeným, případně tímto vyloučením ohroženým, chybí pracovní návyky, nejsou schopny se na pracovním trhu adekvátně uplatnit a ani si práci případně následně udržet.

„Je důležité si uvědomit, že lidé taky nemusí zvládnout zapojení se do pracovního procesu. Že pokud práci seženou, je důležité si ji také udržet... To mnohdy neumí.“ (Expert č. 1)

Řešením může být forma tréninkového zaměstnání či podporovaného zaměstnání.

„Velmi jsme ocenili veřejnou službu, najednou ty, kteří si dlouhodobě nemohou najít práci, někdo chtěl. Pro některé klienty to byla velká psychická podpora.“ (Expert č. 1)

Zájem o legitimní pracovní uplatnění je ale negativně ovlivněn výší minimální mzdy vzhledem k současné podobě a fungování systému sociálních dávek. Mnohdy se pak lidé nekvalifikovaní spoléhají spíše na sociální dávky a příležitostně vykonávají práci „na černo“. Motivace k zaměstnání klesá také v momentě, kdy mají lidé exekuce a jedině peníze získané prací „na černo“ si mohou „uchránit“.

„Pro lidi s exekucemi je výhodnější nepracovat, motivace se pro ně hodně špatně nachází. I sociální dávky jsou takové, že výdělek se často nemusí vyplatit.“ (Expert č. 9)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora pomoci při orientaci na trhu práce.**
- **Podpora pomoci při vyhledávání a udržitelnosti zaměstnání.**
- **Podpora konkurenceschopnosti sledovaných jedinců na trhu práce.**
- **Podpora sledovaných jedinců v internetové gramotnosti.**

- **Podpora programů obnovujících pracovní návyky u dlouhodobě nezaměstnaných.**
- **Podpora komunikace s firmami, podpora poradenství zaměstnavatelům.**
- **Podpora tréninkových pracovních míst.**
- **Podpora podporovaného zaměstnávání.**

2.2.3. Potřeby v oblasti podpory a poradenství

Popis problémů z pohledu oslovených zástupců cílové skupiny

Oslovení respondenti se často neorientovali v možnostech podpory, které v rámci sociálního systému a systému sociálních služeb mají. Tito lidé deklarovali nejen zmíněnou potřebu zorientovat se ve finanční oblasti, případně na trhu práce, ale také v systému sociálních dávek či v dalších možnostech podpory a pomoci, které se jim nabízí.

„Myslím, že by mi snad mohli poradit v občanské poradně, ale nejsem si jistá, zda tam poskytují poradenství, které by se mi hodilo.“ (Respondentka č. 12)

„Vím v Boleslavi asi o dvou poradnách, ale nevím, zda tam dělají poradenství, které se týká mého problému.“ (Respondentka č. 21)

Osoby bez přístřeší či osoby závislé na návykových látkách byly často bez osobních dokladů a neměly žádný příjem.

„Základem je zařídit si doklady, obrátil bych se v tom na K-centrum. Teď mě zaměstnávají jiné starosti...“ (Respondent č. 4)

„Mé starosti jsou: sehnat si práci, vyřídit si doklady, zařídit si ubytovnu a vyřešit dluhy, které mám na pojišťovně.“ (Respondent č. 4)

Respondenti měli dále zájem o právní poradenství, přičemž bylo důležité, aby měli možnost toto poradenství využívat bezplatně přímo v Mladé Boleslavi.

„Sama si právního zástupce nemůžu dovolit zaplatit.“ (Respondentka č. 12)

Názory odborníků

Pro sledované osoby je v první řadě velmi důležité poradenství, které jim je poskytnuto zaměstnanci Magistrátu Mladá Boleslav. Sociální pracovníci za ideální považují práci s cílovou skupinou prostřednictvím terénní práce, která by byla cílená, dlouhodobá a komplexní, s ohledem na skutečnost, že klienti neřeší pouze jednotlivé problémy, ale více problémů, které jsou často vzájemně provázány. Aby tato pomoc byla efektivní, vyžaduje tedy v každém případě individuální přístup, osobní nasazení a vysokou profesní úroveň sociálních pracovníků. Nezbytné je také zajištění komplexní sítě dostupných sociálních služeb. A v neposlední řadě je samozřejmě důležité, aby sami klienti měli zájem svou situaci prostřednictvím podpory ze strany odborníka řešit.

„Je třeba s těmi lidmi osobně pracovat, mít na ně čas, pomoci jim zorientovat se v sociálním systému a začlenit je do něj. Pak se může pracovat dál.“ (Expert č. 3)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Potřeba hlubšího proniknutí do problému prostřednictvím sociální práce.**
- **Navázání blízkého a důvěrného vztahu s jedincem (rodinou).**
- **Podpora terénní práce.**
- **Podpora odborných sociálních poradenských služeb, včetně právního a dluhového poradenství.**

2.2.4. Potřeby v oblasti bydlení

Popis problémů z pohledu oslovených zástupců cílové skupiny

Většina dotazovaných řešila také problémy s bydlením, které dle mínění některých oslovených vyplývají z nedostatečné nabídky finančně dostupného bydlení v Mladé Boleslavi.

„Nyní nemám kde bydlet, není tu pro mne žádná ubytovna, nějaké bydlení, do Naděje nechci.“ (Respondentka č. 8)

Respondenti byli informováni o sociálních službách, které na území města Mladá Boleslav poskytují ubytování. Zmiňovali Středisko Naděje či azylový dům R-mosty. Azylový dům R-mosty je však určen pouze pro matky s dětmi, pro samotné ženy, muže či celé rodiny není v Mladé Boleslavi azylové bydlení dostupné.

„Dřív jsem chtěla do azyláku s dítětem, ale nesměl tam přítel. Mohlo by tady být něco pro celou rodinu.“ (Respondentka č. 9)

„Ve městě chybí azylový dům pro ženy, ten bych využila, platila bych ho z peněz, co mám od sociálky....“ (Respondentka č. 8)

„Určitě by azylový dům pro muže, kteří jsou propuštěni z výkonu trestu, byl dobrým mezistupněm k osamocení.“ (Respondent č. 11)

Názory odborníků

V možnostech sociálních pracovníků není vždy v Mladé Boleslavi zajistit ubytování pro osoby v nepříznivých životních podmínkách tak, aby vyhovovalo jejich aktuálním potřebám a schopnostem.

„Já těm, co za mnou přijdou s problémy, poradím.... Ale ubytování jim nezařídím.“ (Expert č. 7)

V rámci své práce sociální pracovníci postrádají v první řadě formu bydlení, která by pomohla lidem v kritických momentech, kdy se ocitnou bez přístřeší. Z pohledu odborníků by tyto situace měl řešit „krizový byt“, který by byl pro tyto případy k dispozici.

„Ideální by bylo, kdyby tady byl vyčleněný jeden byt pro krizové situace, ten byt bychom potřebovali na týden, na 14 dní, ideální by bylo, kdyby byt poskytlo město.“ (Expert č. 6)

„Pokud třeba otec vyhodí matku s dětmi na ulici, nemáme možnost jim v tu chvíli zajistit

ubytování, azylový dům má sice vyčleněný pokoj pro tyto případy, ale není vždy volný... Děti v tu chvíli umístíme v nemocnici, pokud je tedy ještě odpoledne, a matku neřešíme. Ale nemocnice nemá povinnost nám ty děti brát, přesto jsou pro nás v současné době jediní partneři. To se stane tak v 1 – 2 případech během půl roku.“ (Expert č. 6)

Fungující noclehárna v Mladé Boleslavi pomůže v zajištění noclehu, neřeší však situaci lidem, kteří mají zájem a jsou schopni ať už jakékoliv formy stálého bydlení.

„Někteří lidé řeší ubytování kombinací nízkoprahového zařízení, kde jsou přes den, a noclehárny, kde přespávají, ale nemohou si tam třeba nechat ani osobní věci. Noclehárna prostě není azylový dům.“ (Expert č. 9)

Na sociální službu noclehárna by pak měla navazovat sociální služba azylového domu pro všechny zástupce sledovaných osob, nejenom tedy pro matky s dětmi.

„Není tady azylový dům pro muže, někdo říká, že než na noclehárnu, tak raději na ulici.“ (Expert č. 7)

„Azylové bydlení chybí. Noclehárna není azylový dům. Přes den v noclehárně lidé nemohou zůstat, přechází do denního centra, hodně lidí tam je takto delší dobu.“ (Expert č. 9)

„Pokud je žena bez dětí, do R-mostů nemůže. A azylový dům je potřebný třeba i pro samotné ženy, které se ocitnou v tíživé situaci.“ (Expert č. 9)

„Naše klientka, která se ocitla ze dne na den na ulici, nebyla matka s dětmi, nemohla tedy do azylového domu R-mosty. Naděje je pak jen noclehárna, neřeší ubytování pro osoby v krizi.“ (Expert č. 9)

Stává se však, že ani matku s dítětem/děťmi, která spadá do cílové skupiny sociální služby Azylového domu pro matky s dětmi R-mosty, není možné z kapacitních důvodů do tohoto zařízení umístit.

„Máme tady v Boleslavi azylový dům pro matky v tísní, kapacita je omezená, umístit tam někoho potřebujeme tak 2x měsíčně, to určitě. Čekáme, až se uvolní místo. Není to ale vhodné pro řešení situace, kdy matka nezvládá platit podnájem, majitelé ji s dětmi vyšoupnou z bytu a ona se s nimi octne ze dne na den na ulici.“ (Expert č. 6)

„Azylový dům je řešení, ale mají omezenou kapacitu. Boleslav je velký okres, jedno takovéto zařízení je málo, nejčastěji pak využíváme dům v Brandýse nad Labem, ale oni berou přednostně rodiny z jejich regionu. No a samozřejmě pak sháníme dál, voláme do Prahy, Benešova, do Plzně... Pokud se nám matku s dítětem nepodaří umístit, matky žádají o dobrovolné umístění dětí do dětského domova.“ (Expert č. 6)

Dalším problémem nastává v momentě, kdy se podaří klientku v sociální službě azylové domy resocializovat a stabilizovat, ne vždy je totiž pro ni dostupná další „úroveň bydlení“.

„Z R-Mostů není kam. Je to momentální řešení, ale není to navždycky. Pak ženy shání ubytovnu, podnájem.“ (Expert č. 8)

Ani ubytovny mnohdy neřeší situaci v momentě, kdy je potřeba osobu či celou rodinu ubytovat.

„Majitelé ubytoven v Mladé Boleslavi chtějí platbu předem, to je někdy problém, musíme čekat, než se vyřídí sociální dávky, aby klienti měli alespoň nějaké peníze.“ (Expert č. 7)

„Je zde ubytovna pro matky v tísní a svobodné matky, čeká se přibližně 2 - 3 měsíce. Také to neřeší problém akutní situace, kdy se tyto lidé ocitnou na ulici a bydlení potřebují okamžitě.“
(Expert č. 6)

Fungující městské ubytovny ale mají také své jiné limity. Jsou to aktuální podmínky, za kterých je možné zájemce ubytovat.

„Je zde ubytovna pro matky v tísní a svobodné matky, naše klientky však často nesplňují podmínky, nemají v Mladé Boleslavi trvalé bydliště a nemají tady ani práci. Když je azylový dům plný, je problém je s dětmi někde ubytovat.“ (Expert č. 9)

„Pokud máme klientku s dítětem, tak málokdy pro ni můžeme žádat o byt na městské ubytovně, často tyto ženy městu dluží, třeba jen poplatek za popelnice. V tom případě pak na ubytování nemají nárok...“ (Expert č. 3)

„Je tady spousta lidí, kteří se vrací z výkonu trestu. Dostávají se však do problémů, jelikož nemají nárok na místo v městské ubytovně. Dle nové směrnice nesmí mít vůči městu dluhy, dříve stačilo uzavřít splátkový kalendář. Teď je třeba dluh nejprve zaplatit. Tito lidé prostě dluhy mají, třeba za popelnice, za neuhrazené pořádkové pokuty. Hodně se tak zkomplikovala sociální práce.“ (Expert č. 8)

S problematikou bydlení souvisí další zmíněný problém. Ve městě v důsledku přirozeného sestěhovávání osob se stejnými zvyklostmi a návyky mohou vznikat specifické lokality s možnou koncentrací specifických problémů.

„Třeba byty na Severním sídlišti se pronajímá námezdním dělníkům. Sídlíště začíná žít svým vlastním životem.“ (Expert č. 10)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora a motivace vedoucí ke změně životních návyků ve vztahu k bydlení.**
- **Podpora dostupnosti krizového bydlení.**
- **Podpora dostupnosti azylového bydlení.**
- **Podpora dostupnosti tzv. sociálního bydlení, na které by navazovaly doprovodné sociální služby, míra podpory by tedy závisela na situaci jednotlivých klientů.**

2.2.5. Potřeby v oblasti výchovy a vzdělávání dětí z rizikových rodin

Popis problémů z pohledu oslovených zástupců cílové skupiny

V problémech týkajících se výchovy a vzdělávání dětí se zpravidla odrazila špatná ekonomická situace sledovaných rodin. Oslovení respondenti vykazovali vysokou citlivost k platbám za jakékoliv služby či formy pomoci v této oblasti.

„Pokud by se za klub Činžák (nízkoprahový klub pro děti a mládež – poznámka zpracovatele) platilo, nechodil bych tam.“ (Respondent č. 18)

„Mediátora bych si sama hradit nemohla, musela bych si půjčovat.“ (Respondentka č. 21)

Děti ze sledovaných rodin nikdo nevede k efektivnímu trávení volného času, ony samy neví, jak by svůj volný čas mohly trávit.

„Nudím se, proto chodím do klubu.“ (Respondent č. 14)

Mezi další jmenované problémy, které ovlivňují výchovu a vzdělání dětí, patřily problémy v oblasti mezilidských a rodinných vztahů, se kterými si dotazovaní nedokázali poradit.

„Chtěl bych, aby se to v rodině začalo řešit. Třeba se nějak dohodnout s nevlastní matkou, jestli by mne nevzala zpátky. Ona se hodně změnila... třeba dříve mě jen tak bezdůvodně zmlátila páskem, teď už to nedělá. Já jsem také změnil své chování... Snažím se chovat slušně, nenadávám ji.“ (Respondent č. 2)

„S rodinou mi nikdo nepomůže, nechce se mi k nim.“ (Respondent č. 3)

V rámci rodinných vztahů, respondenti zmiňovali důležitost služby asistovaného styku, kterou pokládali za nedostupnou, ať už finančně, tak kapacitně.

„Uvítala bych více možností asistovaných styků, dostupných jak finančně, tak časově.“ (Respondentka č. 21)

Názory odborníků

Rizikové rodiny poskytují dětem podněty různé kvality a kvantity. Rodiče nemají ve většině případů dostatečné rodičovské kompetence, případně jim jejich složitá životní situace nedovolí tyto kompetence uplatňovat. Proto je důležité, aby se podpora k dětem z rizikových rodin dostala co nejdříve. Tuto pomoc je pak vhodné nabízet rodinám v jejich přirozeném prostředí.

„Za vhodné považujeme zajištění programu pro děti z etnických menšin, které žijí v sociálně vyloučených lokalitách, tak, aby se na tyto děti snížil negativní vliv prostředí, ve kterém žijí.“ (Expert č. 2)

„Okolo domů na Havlíčkově ulici jsou venku i malé děti, běhají tam venku samy už tříleté, čtyřleté...Bylo by ideální, kdyby je tam mohli oslovit terénní pracovníci.“ (Expert č. 6)

„S romskými dětmi, potažmo s celými rodinami, je spolupráce těžká, děti doma nemají příklad ani motivaci.“ (Expert č. 12)

Už předškolní děti potřebují zajistit dostatek podnětů pro rozvoj svých schopností a dovedností potřebných pro úspěšný vstup na základní školu.

„Je dobře, že se tady na jedné základní škole začalo s dětmi z těchto rodin pracovat ještě dříve, než nastoupí první třídu. Zvyšuje to jejich šance, tím více, čím dříve se s nimi začne pracovat.“ (Expert č. 9)

Starší děti mají často výukové problémy, rodiče jim však v těchto případech nejsou a ani nemohou být dostatečnou oporou.

„Neziskovky by mohly vyřešit základní asistenci – doprovody dětí do školy. Stává se, že romské děti nemají ke škole vztah, rodiče jim píší zbytečné omluvenky.“ (Expert č. 6)

„Spousta rodičů nemá na děti čas, chodí do práce, rodiče sami neměli dobré známky, neumí se dětem věnovat.“ (Expert č. 7)

*„Pro tyto děti je doučování dobré, pokud mají děti možnost se setkat se vzorem. Důležité je, aby doučování probíhalo příjemnou formou, ideálně v domácím prostředí dítěte.“
(Expert č. 7)*

„V současné době dorostly děti rodičů, kteří dlouhodobě žijí pouze na sociálních dávkách. Děti nejsou schopné chodit ani do školy, protože se u nich vstává v jedenáct, nikdo je nevzbudí, do školy je nepošlou, už mají nastavenou normu, že se nemusí pracovat. Ty děti mají v rodičích špatný příklad, ty nebudou stát o to pracovat.“ (Expert č. 8)

Sledované rodiny nejsou ochotny, často z důvodu svého hodnotového žebříčku, případně ani nemohou, především díky své finanční situaci, platit poplatky za volnočasové aktivity svých dětí.

„Pro tyto děti chybí volnočasové aktivity, které jsou zdarma. Mnohdy si jejich rodiče nemohou dovolit kroužky platit. Je ale pravda, že je to prostě někdy taky ani nenapadne.“ (Expert č. 10)
Děti ze sledovaných rodin neumí smysluplně trávit svůj volný čas. Nezapojují se do mimoškolních aktivit, tráví svůj čas neorganizovaně.

„Tyto děcka tu bloumají po sídlišti, jsou tam herny, tam nemohou, ale někteří starší už tam stejně chodí. Můžou si jít něco koupit nebo ukrást do Kauflandu. Můžou jít na hřiště. Můžou jít do klubu (do Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Činžák – poznámka zpracovatele). A co mají dělat dál? Jsou neorganizovaní, neumí nakládat s časem, neví, co mají dělat. Odmalička je nikdo nevede, nikdo jim nedává rád. Nemůžou z nich být lidé, kteří běžný život zvládají. A to je problém celé naší společnosti. My se s tím budeme muset popasovat.“ (Expert č. 10)

„Těžké je podchytit a zapojit děti se špatným rodinným zázemím. Dát jim nějaké jiné možnosti...“ (Expert č. 12)

Za důležité odborníci považují vtažení těchto neorganizovaných dětí do sítě podpory.

„Streetwork má smysl, je to o tom, že si pro ty děti jdeme. A pro ně se musí dojít.“ (Expert č. 11)
Vedle terénní práce při práci s dětmi a mládeží z rizikových rodin hrají podstatnou roli také nízkoprahová zařízení. Děti a mladí lidé zde mohou využít podpory sociálních pracovníků a smysluplně zde svůj volný čas trávit.

„Mám bohaté zkušenosti s prací s romskými dětmi. Jako student pedagogické vysoké školy jsem připravoval pro romské děti organizované aktivity. Děti jsme si vyzvedávali v rodinách a společně šli do klubovny. Finančně by romské rodiny měly na začlenění dětí do kroužků, ale děti se samy nezačlení, nenapadne je to, nemají návyky. Nemají podporu. Jediné řešení, jak s těmi dětmi být, je mít volnočasový klub pro příležitostné návštěvy. Systematická práce s těmito dětmi není možná, nevydrží pravidelně chodit.“ (Expert č. 11)

V Mladé Boleslavi mohou Nízkoprahový klub Činžák¹ navštěvovat děti starší 12 let. Tento klub je navštěvovaný především mladými lidmi romského etnika ze sociálně vyloučené lokality „Havlíčková“.

¹ V Mladé Boleslavi dále při 9. ZŠ funguje volnočasový klub s prvky nízkoprahového klubu (herna, s evidencí, kdo tam chodí, mluvili s nimi, dávali jim nějaké výzvy), v současné době se dle provozovatele řeší budoucnost tohoto klubu. Klub měl jinou cílovou skupinu než Činžák, chodily tam většinou neromské děti (jen 1/3 romské děti), po roce fungování se ukázalo, že je lepší zúžení cílové skupiny od 13 let a výše.

„Činžák řeší z pohledu policie pouze problematiku romského etnika v Havlíčkově ulici.“
(Expert č. 2)

„V Mladé Boleslavi existuje nízkoprahový klub, kam chodí převážně romské děti.“ (Expert č. 5)

„V Mladé Boleslavi je jedna z vyloučených lokalit v Gabalově interaktivní mapě Sociálně vyloučených romských lokalit v ČR, odtamtud jsou klienti nízkoprahového klubu a jejich kamarádi. Jejich rodiny žijí ze sociálních dávek, nikdo z jejich rodičů nepracuje.“ (Expert č. 10)

„Funguje i obrácený rasismus, v klubu se nadává na gádže.“ (Expert č. 10)

I jiní poskytovatelé služeb zmiňovali podobnou zkušenost s problematickým začleněním romských dětí a dětí z majoritní populace do jednoho zařízení.

„Není tady dostatek služeb pro děti se sociálně slabých rodin, služby jsou zaměřeny především na romské děti, proto třeba některé děti nechodí do Činžáku.“ (Expert č. 7)

„Před pár lety DDM rozjelo klub pro mládež na bázi nízkoprahového, tedy volně přístupného klubu, chodily tam jen romské děti a vytlačily „bílé“ děti. (Expert č. 12)

Nejen z tohoto důvodu odborníci považovali za vhodné pokrýt nízkoprahovými zařízeními pro děti a mládež více lokalit v Mladé Boleslavi.

„Děti ze špatného rodinného zázemí jsou poznamenány na celý život. Pro romské děti a děti ze sociálně slabých rodin by se hodilo, aby mohly někde být, to by ale musely být v každém sektoru, čtvrti nějaké prostory, místnosti – prostě kluby. Oni nikam dál nepůjdou.“ (Expert č. 11)

Dle zákona o sociálních službách mohou od ledna 2007 nízkoprahová zařízení pro děti a mládež pracovat s dětmi už od šesti let. Pro děti od šesti do dvanácti let však taková služba v Mladé Boleslavi není k dispozici, přestože i tyto děti jsou ohroženy sociálně patologickými jevy.

„Ve městě narůstá problém s drogami i u mladších dětí, rodiče jsou v práci, děti neví, co s volným časem...“ (Expert č. 2)

„Chybí nějaká herna, nízkoprahové zařízení, volnočasový klub pro mladší děti od 6 do 12 let.“
(Expert č. 11)

„Chybí tady nízkoprahové zařízení pro děti od 6 do 12 let a je o to zájem.“ (Expert č. 10)

„Do volně přístupného klubu pro mládež při DDM si s sebou romské děti vodily i úplně maličké sourozence.“ (Expert č. 12)

S mladými lidmi v Mladé Boleslavi pracují ve městě vedle poskytovatelů sociálních služeb také lékaři a městská policie.

„Je dobře, pokud jsou do preventivního programu na školách zapojeni lékaři. Ať děti ví, jak může užívání drog dopadnout.“ (Expert č. 2)

„Městská policie s mládeží pracuje a je to dobře. Je třeba, aby komunikovala s mládeží a předcházelo se tím nežádoucím jevům. Je důležité, chodit mezi ně pravidelně.“ (Expert č. 11)

Vzpomínána byla služba občanského sdružení Alternace.

„Měli jsme tady občanské sdružení Alternaci, pro problémové děti měli program, jeli se společně podívat i do věznice, to je to, co je odradí.“ (Expert č. 7)

Ideální by samozřejmě podle odborníků bylo, kdyby se zapojily celé rodiny, tak, aby se řešily především příčiny problémů rodiny, ne pouze jejich následky. Na území města však chybí nejen dostatek služeb, které by zajistily práci dětem, ale chybí také dostatek služeb, které pracují s celými rodinami.

„Je potřeba chodit do rodin.“ (Expert č. 3)

„Chybí mi tady více možností sociální práce v rodině. Sociální pracovníce Magistrátu na tuto práci nemají čas.“ (Expert č. 6)

„Dovedu si představit práci v rodině, tak 10-15 hodin týdně. Ty děti potřebují dohled, každodenní pomoc, rodina třeba ani školním úkolům nerozumí, děti pak neplní své povinnosti.“ (Expert č. 6)

„Problém je v tom, že sociální pracovníce Magistrátu Města Mladá Boleslav nemají tolik času do rodin chodit a sociální služby fungují zase pouze na bázi dobrovolnosti, klient musí chtít, pokud nechce, nezmůžeme nic.“ (Expert č. 9)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora sociální práce s rodinou.**
- **Podpora zařazení dětí ze sledovaných rodin do předškolních zařízení.**
- **Podpora starších dětí v motivaci ke školní docházce a plnění svých školních povinností.**
- **Podpora pomoci s doučováním.**
- **Zajištění financí na školní potřeby.**
- **Podpora finančně dostupných a zajímavých mimoškolních aktivit, které by děti vedly k smysluplnému trávení volného času.**
- **Podpora stávajícího nízkoprahového zařízení pro děti a mládež.**
- **Podpora nově vznikajících nízkoprahových volnočasových zařízení na území města.**
- **Podpora zacílení nízkoprahových volnočasových zařízení na území města na děti mladší 12 let.**
- **Podpora preventivních programů pro děti a mládež.**
- **Podpora preventivních programů pro rodiny s dětmi.**
- **Podpora rodinné terapie.**
- **Podpora terénních služeb.**
- **Podpora služeb mediátora.**
- **Podpora služby pro asistovaný styk.**

2.2.6. Specifické potřeby cizinců

Popis problémů z pohledu oslovených zástupců cílové skupiny

Mezi zásadní bariéry, které komplikují cizincům integraci do naší společnosti a uplatnění se na trhu práce, patří neznalost či nedostatečná znalost českého jazyka. Cizinci, kteří v Mladé Boleslavi žijí, kurzy, kde by se zdarma mohli učit českému jazyku, v současné době postrádají.

„Není tady organizace, která by dělala pro cizince kurz češtiny.“ (Respondent č. 19)

„Škoda, že už nemám od Centra pro integraci cizinců učitelku na češtinu.“ (Respondent č. 20)

Názory odborníků

Cizinci žijící v Mladé Boleslavi tvoří relativně početnou skupinu osob ohrožených sociálním vyloučením. Velkým problémem je, že jsou to svým způsobem pro sociální pracovníky „neznámí“ lidé, o kterých se zaměstnanci v sociálních službách dozvídají až v momentě, kdy se tito lidé dostanou do neřešitelné situace.

„V Boleslavi je hodně cizinců a to je velký problém. My o těch rodinách nevíme a třeba večer se dozvíme, že máme venku, na ulici, slovenskou rodinu s třemi dětmi...“ (Expert č. 6)

Životní styl cizinců se také často od toho našeho velmi liší, jeho přijetí je však nesmírně důležité pro snížení rizika jejich sociálního vyloučení. Prvním krokem je zajisté osvojení si českého jazyka, druhým pak osvojení si našich společenských norem. Tito lidé však musí být také ochotni tyto normy přijmout. Na druhou stranu je však také důležité, aby si odlišnost životních návyků a zvyků při práci s osobami cizích národností uvědomovali i sociální pracovníci, tuto odlišnost očekávali a uměli s ní „pracovat“.

„Pro cizince je mnohdy především těžké osvojit si styl našeho života. Setkali jsme se s případem, kdy měl pán zdravotní problémy a nemohl jít do práce, rodina byla ve finanční tísní, ale to, aby šla pracovat žena, nepřicházelo v úvahu. Tento návrh je doslova urazil.“ (Expert č. 7)

„Opravdu záleží na tom, zda je tady cizinec sám či zda tady žije se svou širší rodinou. Pokud je sám, rychleji se naučí česky a to je to nejdůležitější pro začlenění se do naší společnosti. Lépe se nám pracuje s těmi, kteří tady jsou sami, bez rodin, bez zázemí, s těmi, kteří se oprostí od zvyků země, ze které pochází.“ (Expert č. 7)

Cizinci v Mladé Boleslavi potřebují dále pomoc a poradenství v občansko-právních záležitostech a pomoc s uplatněním na trhu práce.

„Důležité jsou služby poradenské, poskytuje je poradna Centra pro integraci cizinců, ale určitě tady nejsou každý den a lidé tyto služby potřebují denně.“ (Expert č. 6)

Je třeba si také uvědomit, že v Mladé Boleslavi nežijí pouze cizinci, kteří se zde chtějí natrvalo usadit, ale jsou to často „pouze“ sezónní zaměstnanci pracovních agentur. Agenturní zaměstnávání má zajisté vliv nejen na jejich postavení na trhu práce, ale i na jejich životní styl a do jisté míry i na míru jejich ohrožení sociálně patologickými jevy.

„Mladá Boleslav má svůj ráz, který udává 3směnným provozem Škodovka. Ve městě je hodně „gastarbeiterů“ – jsou to Poláci, Slováci, Maďaři – jsou to dělníci, lidé s nízkým vzděláním, většinou zaměstnanci pracovních agentur. Volný čas tráví v barech a v hernách.“ (Expert 10)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora projektů podporující integraci cizinců.**
- **Zajištění dostupných kurzů českého jazyka.**
- **Podpora poradenských služeb určených cílové skupině, konkrétně jedná se o služby sociálně-právních poraden, asistence na úřadech, asistence při vyhledávání volných pracovních míst a podobně.**

- **Podpora volnočasových aktivit multikulturního charakteru.**
- **Podpora multikulturní výchovy.**

2.2.7. Specifické potřeby osob bez přístřeší

Popis problémů z pohledu oslovených zástupců cílové skupiny

Jedná se především o potřebu zajištění základních lidských potřeb. Pro tyto osoby je zajištění stravy, hygieny a základního ošacení v některých případech horní hranice, které jsou schopni dosáhnout.

„Starám se, abych vydělal peníze sběrem železa a mohl si koupit jídlo.“ (Respondent č. 7)

Názory odborníků

V Mladé Boleslavi základní potřeby osob bez přístřeší velice dobře uspokojuje občanské sdružení Naděje, přesto však ve městě chybí zařízení, které by bylo „bezprahové“, a které by tak mohli využívat jedinci, kteří nesplňují pravidla pro poskytnutí nízkoprahových sociálních služeb.

„Problém je samozřejmě s těmi, kteří se nedokáží přizpůsobit vůbec ničemu. Stávají se problémem především pro své okolí.“ (Expert č. 4)

Problémem v Mladé Boleslavi je také zabezpečení alespoň minimální lékařské péče pro osoby bez přístřeší.

„Osoby bez přístřeší málokdy řeší svůj zdravotní stav, oni k lékařům nejdou... A v případě akutní potřeby je lékařům samozřejmě ani sami nechtějí přijímat, je to začarovaný kruh.“ (Expert č. 5)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora nízkoprahového denního centra o.s. Naděje.**
- **Podpora bezprahového zařízení pro osoby bez přístřeší.**
- **Zajištění nízkoprahové zdravotní péče pro osoby bez přístřeší, např. formou nízkoprahové terénní zdravotní služby.**
- **Podpora bezprahové zdravotní péče.**

2.2.8. Specifické potřeby osob s psychiatrickou diagnózou

Názory odborníků

Pro psychiatricky nemocné pacienty ve městě chybí služby návazné, které by těmto lidem zajistily integraci do majoritní společnosti.

„Pro pacienty v akutním stavu je péče zajištěna, kapacita je dostatečná, problém je ale s návaznými službami, těch není dostatek.“ (Expert č. 8)

„Při propouštění pacientů se řeší, kam půjdou dál. Například je problém s pacienty z kriminálu, kteří jsou v ochranné léčbě. V psychiatrické léčebně pracuje 12 sociálních pracovníků, které řeší situaci pacientů, starají se, aby měli kam jít. Pracují i s rodinou, doporučují, nabízejí možnosti. Spolupracují s Nadějí, s Diakonií Broumov. Málokterý z pacientů má zázemí, většinou potřebují najít práci a k tomu bydlení. Ale ne všichni jsou práce schopní, pak se řeší invalidní důchody, nesvéprávnost. Ale mnohdy je situace klienta taková, že pro něj není řešení. Nemá jít kam bydlet, nemůže sehnat práci, nemá finance na zajištění života mimo léčebnu. A sám si neporadí.“ (Expert č. 8)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora následné péče pro osoby s psychiatrickými diagnózami.**
- **Komunikace s psychiatrickými léčebnami v rámci nastavení sociálních služeb a služeb návazných pro propuštěné pacienty.**

2.2.9. Specifické potřeby osob z romského etnika

Názory odborníků

Jako problematická se v souvislosti s romským etnikem jeví práce s osobami závislými na návykových látkách. Opět jsme se setkali se zkušeností, že ne vždy se podaří nastavit sociální službu tak, aby podchytila klienty z majoritní společnosti a zároveň z romského etnika.

„Hodně romských dětí zabředává do drogových problémů a nejspíš je bude čekat závislost, začíná to klasicky marihuanou, později přichází na řadu stimulant – pervitin. Tohle je rozšířené kolem Kauflandu a na to se váže další kriminalita, krádeže, přepadávání, prostituce, promiskuita. Romové neberou opiáty, těch se bojí. Je to téma pro Semiramis, ale tam do K-centra chodí bílí. U Romů je závislost problém, je těžké s nimi pracovat, nevyhledávají pomoc. Například i to, jak vnímají čas, komplikuje spolupráci a pomoc. Budoucnost neznají, špatně se s nimi individuálně plánuje.“ (Expert č. 10)

Pro osoby z majoritní populace byla síť služeb pro osoby závislé na návykových látkách hodnocena jako dostatečná.

„Síť sociálních služeb, co se týče drogové problematiky, je velmi dobrá, velkou výhodou je, že Semiramis sídlí v Mladé Boleslavi a není třeba dojíždět za pomocí. Což je často v jiných městech velká překážka.“ (Expert č. 5)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora služeb cílených na osoby romského etnika závislé na návykových látkách, případně touto závislostí ohrožených.**
- **Podpora systematické práce s klienty z romského etnika.**

2.3. INFORMOVANOST

Zkušenosti oslovených zástupců cílové skupiny

Informace o možných formách pomoci předávají sledované skupině obyvatel především sociální pracovníci, další informace získávají tyto lidé z letáků, tisku či z vývěsek ve městě.

„Sociální pracovnice na úřadě mě informovala o službě Fokusu – podporovaného zaměstnávání. Když už teď o takové možnosti vím, určitě ji využiji.“ (Respondent č. 2)

„Informace mám z letáků, ze Zlatých stránek nebo se zeptám. Občas bych potřeboval s něčím poradit, ale většinou mi to takto vyhovuje, zjistím si to sám.“ (Respondent č. 2)

„Pokud něco potřebuji, zeptám se sociální pracovnice v Naději.“ (Respondent č. 3)

„O Naději jsem se dozvěděl od sociální kurátorky.“ (Respondent č. 5)

„Co potřebuji, to si zařídím. Možná nevím, kam se jít zeptat. Ale většinou vše zjistím na úřadě či v K-centru.“ (Respondent č. 7)

„Když bych potřebovala s něčím poradit, tak zajdu za kurátorkou a ta mi to zařídí.“ (Respondentka č. 8)

Informace prostřednictvím tištěných letáků osloveným respondentům vyhovují, někteří je považují za nejlepší formu informování.

„Vyhovují mi informace formou letáků.“ (Respondentka č. 17)

„Pro mne jsou nejlepší letáčky na veřejných místech, v nemocnici, na autobusové zastávce, na vlakovém nádraží apod..“ (Respondent č. 5)

Často si pak také informace lidé předávají vzájemně mezi sebou.

„Když mi informace neřeknou na sociálce, řekne mi je kamarád, nebaví mě něco někde číst.“ (Respondentka č. 11)

„Informace o K-centru a Naději jsem získal od kamarádů.“ (Respondent č. 4)

Přestože někteří respondenti byli zvyklí vyhledávat informace i na internetu, během našeho šetření jsme se častěji setkávali se situací, kdy oslovení jedinci přístup k internetu neměli.

„Nejvíce informací mám z internetu a to mi také vyhovuje.“ (Respondentka č. 12)

„Nevím, na koho se obrátit, kde se zeptat. Snažím se vše řešit sám. Víím, že se spousta najde na internetu, ale k němu se nikde nedostanu.“ (Respondent č. 1)

Názory odborníků

Potřebu zlepšení informovanosti o různých oblastech pomoci vnímali všichni oslovení odborníci. Sociálně vyloučení občané vyžadují specifické informační kanály především z důvodu omezených sociálních kompetencí a také omezených možností, jak a kde informace mohou získat. Důležitý je pro ně především osobní kontakt s pracovníky státní správy, sociálními pracovníky a dalšími lidmi, kteří jim jejich tíživou životní situaci pomáhají řešit. Tito lidé jim zároveň mohou pomoci zorientovat se v nabídce dostupných sociálních služeb.

„Pokud lidé nebudou vědět, že jim někdo někde může pomoci, jsou pak ty samotné služby zbytečné.“ (Respondent č. 6)

Dalším zmiňovaným tématem byly možnosti spolupráce a vzájemné informovanosti jednotlivých poskytovatelů sociálních služeb. Klienti často využívají a střídají různé služby, ne vždy se však dostávají o tomto procesu informace k sociálním pracovníkům. Sociální služba s klientem pracuje často jakoby „od začátku“, chybí návaznost a vzájemná propojenost sociálních služeb.

„Ideální by bylo, kdyby jeden sociální pracovník fungoval jako koordinátor, aby klienta dlouhodobě provázel a podporoval. Věděl, co mu kdy pomohlo a co nepomohlo. Znal by jeho situaci.“ (Expert č. 8)

„Osoby po propuštění z výkonu trestu mne většinou kontaktují jednou, při prvním setkání dostanou tu tisícikorunu, nejsem s nimi pak v kontaktu. Nevím, co je s nimi dál. Po čase třeba zjistím, že se vyskytují mezi osobami bez přístřeší, případně, že zapadly do nějaké rizikové party.“ (Expert č. 7)

ZAZNAMENANÉ POTŘEBY

- **Podpora zvýšení počítačové gramotnosti sledované skupiny osob.**
- **Podpora přístupu na internet (např. přístup s asistencí).**
- **Podpora cílené distribuce tištěných informačních letáků.**
- **Podpora sociálního poradenství.**
- **Podpora informovanosti mezi poskytovateli sociálních služeb a služeb návazných.**

3. DOPORUČENÍ PRIORITYNÍCH OBLASTÍ

V průběhu šetření potřeb cílové skupiny osob sociálně vyloučených, případně tímto vyloučením ohrožených, se prolínalo několik zásadních prioritních oblastí, které doporučujeme k další diskusi v rámci procesu plánování sociálních služeb a služeb návazných na území města Mladá Boleslav.

BYDLENÍ

- Podpora dostupnosti krizového bydlení.
- Podpora pobytových sociálních služeb pro sledovanou skupinu osob.
- Podpora systému prostupného bydlení.

ZAMĚSTNÁVÁNÍ

- Podpora osob při vyhledávání a udržitelnosti zaměstnání.
- Podpora vzniku tréninkových pracovních míst.
- Podpora podporovaného zaměstnávání.

DOSTUPNOST SOCIÁLNÍCH SLUŽEB PRO DĚTI A MLÁDEŽ SLUŽEB

- Podpora nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.
- Podpora vzniku nových nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.
- Podpora rozšíření cílové skupiny nízkoprahových zařízení pro děti a mládež o děti ve věku 6 - 12 let.

DOSTUPNOST TERÉNNÍCH SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

- Podpora terénní práce s dětmi a mládeží.
- Podpora terénní práce s rodinou.
- Podpora nízkoprahových terénních sociálních služeb.
- Podpora nízkoprahových terénních zdravotních služeb.

DOSTUPNOST PORADENSKÝCH SLUŽEB

- Zajištění dostupného bezplatného občansko-právního poradenství.
- Zajištění dostupného bezplatného finančního poradenství.

DOSTUPNOST NÁVAZNÝCH SLUŽEB

- Podpora psychologických služeb.
- Podpora služeb zaměřených na práci s rodinou (rodinné terapie, služby mediátora, služby asistovaného styku).
- Podpora dostupných kurzů českého jazyka.
- Podpora dostupných kurzů podporující počítačovou gramotnost.

INFORMOVANOST

- Podpora informovanosti sledované skupiny obyvatel.

- Podpora sociálního poradenství.
- Podpora vzájemní komunikace poskytovatelů sociálních služeb.
- Podpora komunikace s poskytovateli služeb návazných.